

JOHANNES JØRGENSEN SELSKABET
NYHEDSBREV

Juni 2017

15. Årg.

Nr. 2

FRUESTRÆDE 15

NYHEDSBREV

Medlemsblad for
Johannes Jørgensen Selskabet

Ansvh. red. **Stig Holsting**

Lykkesholms Allé 9 A,1.tv

1902 Frederiksberg C

Tlf. 2129 0408

e-mail: stighholsting@gmail.com

Kassererens e-mail:

johs.jorgensenselskabet@gmail.com

www.johannesjoergensenselskabet.dk

Bankkonto nr.: 1551 0010132908

Johannes Jørgensen Selskabet

er et litterært forum til studium af digterens liv og forfatterskab.

Selskabet arbejder nært sammen

med Johannes Jørgensens Hus i

Svendborg og andre litterære

selskaber.

Medlemskab koster 175 kr. om året.

Selskabets bestyrelse:

Stig Holsting, formand

Oluf Schönbeck, næstformand

Fælledvej 14 E, 5.tv.

2200 København N.

E-mail: olufschon@gmail.com

Tlf. 60863727.

Ove Klausen, sekretær. Ottosminde 2,

8960 Randers. Tlf. 86404032.

E-mail: oklausen@fiberflex.dk

Henning Fink-Jensen, kasserer.

Krogmosevej 28, 2880 Bagsværd.

Tlf. 23495938

Andreas Holsting. Ved Klosteret 6,

2100 København Ø. Tlf. 31219609.

E-mail: andreas.holsting@hotmail.com

Der er to lokaliteter, som Johannes Jørgensen ofte vender tilbage til i erindringen, uanset om det er i Livslegendens tilbageblik eller i den øvrige omfattende litteratur og gerne med et stænk af vemod – som et tabt paradis. Den ene er barndomsbyen Svendborg og den anden er Siena, hvor hans logi i Pensione Chiusarelli dannede rammen om hans bevægede liv i årene 1913-15. Svendborg og Fruestræde stod for ham livet igennem som uskyldens land, og hvor han end i verden færdedes, kunne han altid finde træk, som mindede ham om hans fynske barndom.

Vel blev Assisi fra 1915 efter nogen overvejelse hans endelige tilflugtssted, men Siena var og blev den by, hvor han efter blot to års ophold måtte se sit liv i et andet lys – incipit vita nova – et nyt Liv begynder, skrev han med et Dantecitat.

FRA MINDESTUER TIL MUSEUM

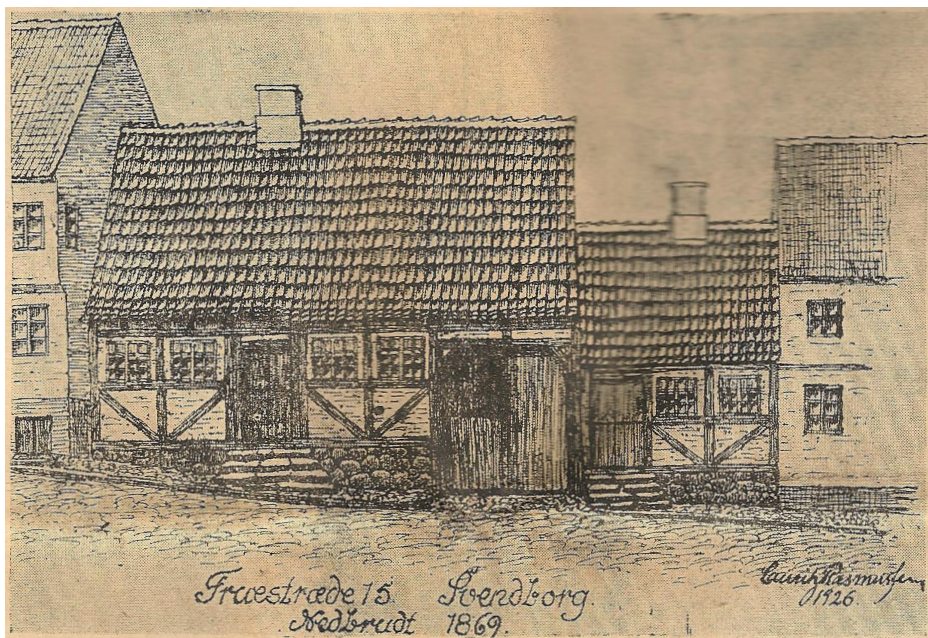
Af Stig Holsting

Da Johannes Jørgensens barndomshjem i Fruestræde i Svendborg på digterens fødselsdag 6. november 1969 blev åbnet for offentligheden, fik det betegnelsen "Johannes Jørgensens mindestuer", og sådan kom det til at hedde i mange år. Og ukorrekt var det naturligvis heller ikke, for huset stod især efter hans enkes død i 1995, som det stod i hans tid med møbler og billeder, arrangeret, som han havde beboet det. Men over betegnelsen "mindestuer" hviler der ligesom noget fortidigt og støvet, som kun tiltrækker folk, som ønsker fortiden genoplivet for en stund og måske blot skal have et par timer slået ihjel. Efterhånden som mennesket Johannes Jørgensen fortonede sig

især i de yngres bevidsthed, fremstod behovet for en nytænkning for at genetablere og måske endda genoplive interessen for hans litterære værk. Det var jo dog det, som han var blevet verdensberømt for. Ønsket var, at stedet ikke blot skulle holde minderne i live, men også interessen for hans person og litterære værk. Derfor besluttede man på et tidspunkt at omdøbe huset til "Johannes Jørgensens Hus" i et forsøg på at luften støvet ud og bringe en ny og mere befordrende og spændende virksomhed ind – med andre ord forsøge at gøre huset til et egentligt museum for en af vores største digtere med skiftende (og permanente) udstillinger til belysning af hans liv og virke.

Johannes Jørgensens dagligstue på førstesalen i huset i Fruestræde står som han forlod den med billeder, der illustrerer hans liv i både Danmark og Italien. (Foto sh)

*Tegning af det hus, som oprindeligt lå på matriklen Frøestræde 15.
Den er udført efter hukommelsen af en af digterens slægtninge,
Laur Rasmussen fra Svendborg*

Det første initiativ til at vække en større interesse for *Johannes Jørgensens Hus* var at supplere de permanente udstillinger med skiftende temaudstillinger. Det er dræbende for ethvert museum, hvis publikum ikke til stadighed kan hente nyt og ny viden. Ethvert museum lever af publikums nysgerrighed. Folk mister interessen og engagementet, hvis de hver gang, de kommer, kun ser det samme. Ethvert menneskes liv – også en forfatters – har været båret af en stadig udvikling, og denne udvikling skal afspejles i museets præsentation, som ikke kun skal bestå af døde effekter, men vise et menneskes vej og udvikling til det, som vedkommende kom til at betyde for sin omverden.

Johannes Jørgensen blev næsten 90 år

og udgav ca. 80 bøger. Han engagerede sig i kunst- og kulturdebat fra de unge år og blev en ledende skikkelse i 1890-ernes åndelige opgør. Alt dette afspejler sig i hans litterære værk, som ud over ungdomsromaner og debatbøger strækker sig over rejseskildringer, iagttagelser af europæisk kultur, helgenskildringer og først og sidst i et engagement, som i alt udsprang af hans eget omtumlede liv og store videbegærlighed. Alt dette tegner en spændvidde i en åndelig udvikling, som aldrig stod stille men var i en evig bevægelse. Derved kan enhver spejle sig i hans store livserfaring og levende syn på sine omgivelser.

En malers eller en billedhuggers museumsudstilling har naturligvis adskillige

synlige effekter til belysning af en kunstnerisk udvikling. Det har en forfatter naturligvis ikke, og det er lidet interessant at stå og betragte hans barberkost og manchetknapper i en montre. Han havde en indre verden, som var påvirket af ydre kræfter, personer, strømninger og steder, som han mødte og lod sig påvirke af. Det giver et lige så broget billede, som havde han været billedkunstner.

Efter disse betragtninger over almene museale principper skal vi ikke glemme, at Johannes Jørgensens Hus jo ikke er et såkaldt statsanerkendt museum med dertil følgende forskningsmæssige forpligtelser. Huset tilhører Svendborg Kommune uden forpligtelser ud over, at det skal være offentligt tilgængeligt og i øvrigt som kommunal ejendom skal holdes i forsvarlig stand. Men da det har en kulturel værdi

knyttet til en af landets store digtere, er der en almindelig interesse i at fremvise det på en for digteren værdig og forsvarlig måde. I den tid, hvor huset kaldtes for mindestuer, forventedes der ikke andet end, at huset fremstod som et monument over digteren, ganske som en statue fremviser en person i stivnet positur. Og det kunne det, som det tidligere er sagt, ikke holdes i live ved. Der måtte nødvendigvis ske noget nyt – alene det dalende besøgstal talte sit tydelige sprog. Der måtte altså tænkes nyt og noget nyt, som ikke sprængte bevillingens snævre rammer.

Det tætte samarbejde, som siden 2002 har været mellem Johannes Jørgensens Hus ved Svendborg Bibliotek og Johannes Jørgensen Selskabet har bevirket, at nye udstillingsprincipper i forlængelse af husets oprindelige status som et minde over

I en 13 m. lang "livsline" berettes der i ord og billeder om Johannes Jørgensens lange liv, hans venner og bekendtskaber og litterære værk.

digteren har skabt mulighed for en vågnende interesse for digteren og hans litterære værk. Skiftende udstillinger, der belyser sider af forfatterskabet, hans store engagement i europæisk kultur og mange danske og udenlandske kontakter, har trukket stadig nye interesserede til. Dertil kommer, at der er vokset en omfattende forskning op omkring hans store arkiver, som ved åbningen blev overført til Det Kgl. Bibliotek i København. Den nye tilgang til de primære kilder har vakt fornyet interesse for digteren og hans litteratur, idet dagbøger og breve har givet en større forståelse for bredden og dybden i han liv som menneske og kunstner. Denne

forskning har også smittet af på de skiftende udstillinger i huset, hvor flittige frivillige medarbejdere har gjort det muligt at udvide åbningstiden fra opr. en dag til tre dage om ugen i sommermånederne. Dette har kunnet lade sig gøre ved bl.a. at holde huset lukket i nogle af vintermånederne, hvor besøget alligevel var småt.

Besøgstallet har været stigende gennem de sidste år, og især den megen opmærksomhed, Johannes Jørgensen var genstand for i 2016 som "Årets Klassiker" ved avisartikler, arrangementer og med bogudgivelse, har betydet øget interesse og mange besøgende i Johannes Jørgensens Hus.

Museets samlinger strækker sig også ud i haven bag huset. Dette billede viser mosrosen, som Jørgensen viede et digt i samlingen "Der er en Brønd, som rinder".

DEN ENGELSK PENSION

Af Stig Holsting

I bogen *Italiensk* fortæller Johannes Jørgensen om sit ophold i Siena lige før første verdenskrigs udbrud og opremser navnene på en række hoteller, som han "muligvis" havde boet på og afslutter sin rundgang med ordene: "Eller var det, naar alt kommer til alt, simpelthen i *Pensione Chiusarelli*? Og var det i Værelse Nr. 23? Jeg tror det næsten" (s. 17-18).

Og det var det.

Men det var ikke første gang, han besøgte byen. Han var der første gang i 1906 efter et ophold i det sydtyske benediktinerkloster ved Beuron, hvor han havde gjort nogle forstudier om den hellige Katerina. I foråret 1912 kom han på vejen tilbage fra Rom atter til byen – denne gang sammen med sin hustru, Amalie og sønnen Oluf – hvor de logerede sig ind på den omtalte *Pensione Chiusarelli*. Det var hans plan at påbegynde sit planlagte arbejde med den hellige Katerina af Siena. Forholdet mellem ægtefællerne var mildest talt ikke godt, og det var under hele rejsen kommet til alvorlige sammenstød. I pensionatet har andre beboere sikkert måttet undre sig over ægtefællernes højlydte uenigheder, hvor også Oluf gav sit besyv med til moderens fordel. Amalie havde ingen hævninger, når det drejede sig om at give højlydte udtryk for sin utilfredshed med Johannes. Siden omtaler Jørgensen da også dette besøg som "uhyggeligt". Amalie og Oluf rejste alene videre hjem til Danmark, hvor han

selv blev tilbage for at arbejde. Han blev i Siena til hen i oktober samme år.

Den 8. november året efter vendte han tilbage til Siena, hvor han blev til november 1915, da hans arbejde var færdigt.

Hotellet gik under betegnelsen "Den engelske Pension", et tilnavn det havde fået, fordi især engelske miss'er på besøg i Siena havde for vane at slå sig ned her. Men i øvrigt bestod klientellet af det, han kalder "et kosmopolitisk selskab", hvilket åbenbart ikke afskrækkede den danske forfatter, for her boede han, på trods af de

Skønt Jørgensen ankom næsten tomhændet til Siena, fik hans værelse hurtigt præg af, at her blev der arbejdet.

triste minder, hver gang han siden vendte tilbage til Skt. Katerinas by, for det lå tæt ved både Katerinas hus, hendes kirke, San Domenico og Stadsbiblioteket, hvor han bl.a. udførte intense studier. Og hver gang han vendte tilbage, fik han det værelse – nr. 23 – som han betegnede som hotellets bedste, for det havde som et hjørneværelse to vinduer med en betagende udsigt. ”Fra det ene Vindue, mod Nord, ser man (eller saae man, for meget er ændret i Siena siden da!) over en frodig Dal, [...] over til Byens Promenade, den træbevoxede Lizza og til Sienas gamle Fæstning. Fra det andet Vindue [...] ser man mod Vest over Olivenmarker ud til Belcaro, der ligger som en strandet Ark mellem Pinjeskove, til Montagnuolas blaa Høje ...” (Italiensk s. 18-19). Alle disse beskrevne herligheder kom i de år, han boede her, til at spille en stor rolle for hans modtagelige sind. Selvom skildringen indgår i en art novelle er den ganske troværdig.

I 1913 vendte han altså tilbage til Siena, men da var der sket meget i hans eget liv. Forholdet til familien var endt med et brud, som aldrig heledes, og hjemløs havde han flakket om i Europa fra Frankrig over Belgien til Tyskland for endelig at slå sig ned i Katerinas by.

I begyndelsen kaldte han stedet ”Sienas Fred”, men det var før problemerne begyndte at hobe sig op omkring ham.¹ Efterhånden, som tingene udviklede sig i løbet af 1914, levnedes stedet ham ikke altid den

*Bag vinduet øverst oppe (under pinjegrenen) havde Johannes Jørgensen sit værelse – nr. 23.
(Foto sh)*

fornødne ro, hverken i det ydre eller måske især det indre.

Somme tider får man ved læsningen af dagbøgerne fra denne tid et indtryk af, at der var en ustandselig kommen og gåen i værelse nr. 23, selvom han tit klager over ensomhed, som naturligvis ikke mindst skyldtes savnet efter børnene. Selv havde han let ved at knytte kontakter men skyede påtrængenhed. Han var jo en berømt forfatter, hvis opmærksomhed næsten alle ønskede at få ikke mindst som følge af den tiltrækning, han øvede på det kvindelige klientel både blandt beboerne på hotellet og i den kreds af unge sienesiske kunstnere, hvor han var blevet en velkommen gæst. Det kom ofte til at gribe ind i hans mentale tilstand på godt og ondt og påførte ham en længsel efter nærhed og fortrolighed, som fik ham til at gribe de tilfældigheder, som meldte sig.

¹ Bag alle de blaa Bjærg. 1913, S. 15

Gennem hans dagbogsnotater kan vi så at sige dag for dag følge hans færden i pensionatet og bliver efterhånden ganske fortrolige med husets indretning. Selv boede han som sagt i værelse nr. 23 på 2. sal, hvor også "den røde Salon" lå. Her kunne han føre fortrolige samtaler ligesom på glasverandaen med udsigten over dalen. Også i spisestuen, hvor han måtte konversere især påtrængende damer og også skiftende korttidslogerende eller egne gæster som f.eks. den "mystiske Drukkenbolt", digterpræsten Louis le Cardonnel, digteren Federigo Tozzi, grev og grevinde Friis fra Danmark, den "interessante Russerinde" kaldet la Russia, som ville male den danske digters portræt og som kunne optræde i spisestuen "i Fløjl og Hermelin som en Dronning". Der var den aldrende engelske verdenskloge menneskekender Miss Tobin, som tvivlede på den stortalende Peter Schindlers præstekald, og mange flere, som ofte er skildret i korte men sigende billeder. Selv trappen, som forbandt de forskellige etager, er en vigtig lokalitet til beskrivelsen af gæsternes indbyrdes forhold. Ved trappevinduet på anden sal mod gaden stod han ofte og spejdede efter en ventet gæst, der kom eller ikke kom. I hans værelse, som han

af og til betegner som sin celle, blev der talt, diskuteret, læst højt og røget mange cigaretter og drukket the – men også arbejdet. I betragtning af beretningerne om hans omgang med mange mennesker, som han også gik lange ture med i byen og dens omegn på Fortezza'en og Lizza'en, på Cafe Mosca o. l. og i Teatro dei Rossi eller Cinema'en må det forbause, at han ikke alene efter grundige og langvarige studier i stadsbiblioteket og det nationale arkiv fik skrevet sin store Katerinabiografi, men også *Klokke Roland* og gendigtningen af *Jedermann* på bestilling af Det Kgl. Teater i København (*Det gamle Spil om Enhver*) foruden de mange "Strejftog" til Nationaltidende. Midt på sommeren 1914 måtte han tilmed tage til Paris for at forelæse på Institut Catholique. I januar 1915 nåede også telegrammet med budskabet om Mogens

Værelset, Johannes Jørgensen beboede i de to år i Siena, har stadig nr. 23 og kaldes "Danskeværelset" af stedets nuv. Ejere, men har i løbet af de 100 år gennemgået en naturlig modernisering. (Foto sh)

Pensionens hovedtrappe spiller en vigtig rolle i Jørgensens dagbogsnotater fra tiden i Pensione Chiusarelli. Også den har siden gennemgået en modernisering. (Foto sh)

Ballins død ham. Det påførte ham et hårdt slag, som han forsøgte at bearbejde ved at ville skrive en bog om vennen, men det blev ved forsøget.

Da arbejdet med Katerinabogen sluttede i begyndelsen af 1915, faldt den egentlige begrundelse for at blive i Siena bort. Det var ikke mindst mødet med Andrée Carof i sommeren 1914 og hendes gradvise indflydelse på hans liv der fik en afgørende betydning for hans endelige beslutning om at bryde op og forlade Siena og efter nøje overvejelse at slå sig ned i Assisi. "Incipit Vita Nova" ("Et nyt liv begynder") skrev

han med et Dante-citat. Det betød imidlertid ikke, at han ikke vendte tilbage til byen i ny og næ. Han havde stadig venner her og ikke mindst Peter Schindlers beslutning om at lade sig præstevie i byens domkirke var en begivenhed, som mere eller mindre tvang ham tilbage, hvor han med blandede følelser slog sig ned i Pensione Chiusarelli. Man kan spørge sig selv, hvorfor han ikke tog ind i et af byens andre hoteller, når Chiusarelli stadig rummede så mange tunge minder for ham. Måske var det netop i en for ham ejendommelig trang til at plage sig selv med vemodige minder, som han gjorde hele livet igennem, der fik ham tilbage hertil. I en dagbog citerer han la Russia for ordene²: "Vi ejer kun det, der er forbi", hvilket jo blot er en gentagelse af Henrik Ibsens: "Evtigt ejes kun det tabte" (Dagb. 277, 5. feb. 1915). Måske ligger sandheden heri.

Schindlers præstevielse fandt sted den 7. oktober 1917, og allerede to dage efter forlod Johannes Jørgensen både hotel og byen Siena.

Som motto for kapitlet "Foraarsgenfærd" i *Italiensk* har han sat et (i øvrigt lidt – bevidst? – fejl citeret) citat fra Heinrich Heines *Buch der Lieder*: "Es machen meine Gespenster mir einen Tagesbesuch" (*Så aflægger mine spøgelser mig endog et dagsbesøg*) (s. 7). Det synes at samstemme med et notat i hans dagbog fra besøget i oktober 1917 sammen med Schindler, hvor han noterer: "Chiusarellis Trappe og Gang er altfor befolket af Fantomer

² La Russia var en kvindelig russisk gæst i pensionatet, som opholdt sig her en tid samtidig med Jørgensen.

Gammelt prospektkort, der viser Viale Curtatone i Siena med Pensione Chiusarelli til venstre på den tid, da Johannes Jørgensen boede her.

– "(Dagb. 310. 8. okt. 1917) – hvorefter han opremser flere – især kvinder – som her har efterladt sig vemodige spor i hans erindring.

Dagen efter forlod han Siena, og fra togvinduet så han tilbage mod den by, som havde givet ham så mange indtryk og han skriver i sin dagbog: "Det sidste Blik tilbage til Sienas Taarne. Dernede ligger en

Foraarsdrøm begravet – en Drøm fra for snart 4 år siden." (Dagb. 9. okt. 1917). Og den beretning vil blive uddybet nærmere i næste nummer af Nyhedsbrevet.

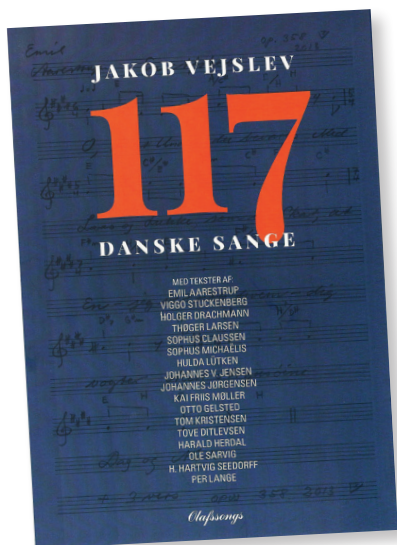
Litteratur:

Johannes Jørgensen: *Bag alle de blaa Bjærg*. 1913

Johannes Jørgensen: *Italiensk*. 1932
NYHEDSBREV 2011 Nr. 2 og 3

Pensione Chiusarelli set fra den modsatte side af dalen, som Jørgensen havde frit udsyn over fra sit vindue – "som en Skaal fuld af Blomster", skriver han. I dag er den skålførmede dal indrettet som atletikstadion. På dette billede har han selv markeret sit vindue med et kryds.

Siden Elly Bruunshuus Petersen for over 10 år siden udarbejdede sin grundige fortegnelse over danske komponister, der har tonesat digte af Johannes Jørgensen, er listen langsomt vokset fra de oprindeligt ca. 130 til i dag at rumme ca. 150

navne. Og der kommer i ny og næ nye til, ikke kun gamle ukendte, som af en eller anden grund ikke blev fanget i Elly Petersens ellers fintmaskede net men også nye komponister, som finder inspiration i Johannes Jørgensens poetiske verden. Hvor Jørgensen åbent erkendte sin manglende musikalitet, formåede han altså med komponisten Bernhard Lewkovitchs ord at ”synges” for komponisterne.

Sidste år udsendte sangeren Jens Stage et album med ti sange skrevet til digte af Jørgensen. Der er her tale om fortolkninger i et moderne tonesprog, og netop dette viser digterens holdbarhed til vor tid med en ofte anderledes smag.

Sidst har komponisten Jakob Vejslev i år på forlaget Olofssongs udgivet et hæfte med 117 sange til digte af danske klassiske digtere heraf med 20 til tekster af Johannes Jørgensen. Der er tale om melodier i klassisk tradition.

NB! Sommermødet 2017
søndag den 13. august kl. 12 - 16.
Se vedlagte program.

VADSTENA-turen aflyst.

Da der ikke har været tilstrækkeligt med tilmeldinger til at kunne gennemføre den i sidste nummer af Nyhedsbrevet annoncerede rejse til Vadstena, har bestyrelsen med stor beklagelse måttet se sig nødsaget til at aflyse arrangementet.